

καρδιά

καρδιά, η, ουσ. [<μσν. καρδιά <αρχ. καρδία], η καρδιά. **1.** η έδρα των συναισθημάτων και των επιθυμιών του ανθρώπου: «ήθελε να τη χωρίσει, άλλα όμως του έλεγε η καρδιά του». **2.** το εσωτερικό μέρος λαχανικού ή φρούτου: «η καρδιά του μαρουλιού || η καρδιά του καρπουζιού». **3.** το κέντρο μιας σπουδαίας δραστηριότητας: «η καρδιά της επιχείρησης είναι το λογιστήριο || βρισκόμαστε στην καρδιά της αγοράς της πόλης μας». **4.** η ακμή μιας πράξης: «βρισκόμαστε στην καρδιά του πολέμου». Υποκορ. **καρδούλα** κ. **καρδουλίτσα, η**. Μεγεθ. **καρδάρα, η** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 272 φρ.)·

- άγγιξε στην καρδιά μου ή άγγιξε την καρδιά μου, με συγκίνησε βαθύτατα: «άγγιξε στην καρδιά μου η χειρονομία που έκανες, όταν βρισκόμουν σε δύσκολη θέση || τα λόγια του άγγιξαν την καρδιά μου και τον βοήθησα»·

- αδούλωτη καρδιά, χαρακτηρισμός ατόμου που δεν ανέχεται τη σκλαβιά: «μόλις έσπασε το μέτωπο, οι άντρες με τις αδούλωτες καρδιές ανέβηκαν στα βουνά και οργάνωσαν αντάρτικο κατά του κατακτητή»·

- άλλο λέει η καρδιά κι άλλο λέει το μυαλό, δε συμβαδίζει το συναίσθημα με τη λογική: «δεν ξέρω ποια απόφαση να πάρω γι' αυτόν τον άνθρωπο, γιατί είναι φίλος μου και άλλο λέει η καρδιά κι άλλο το μυαλό»·

- άλλο το πρόσωπο, άλλο η καρδιά, βλ. λ. [πρόσωπο](#)·

- ανάβω καρδιές, εμπνέω έρωτα, προσενώ ερωτικό πόθο: «είναι τέτοια γυναικάρια που απ' όπου κι αν περάσει, ανάβει καρδιές». Συνών. *ανάβω φωτιές*·

- αναστέναξε η καρδιά μου, ένιωσα πολύ μεγάλη λύπη, στενοχωρήθηκα πολύ: «αναστέναξε η καρδιά μου μόλις αντίκρισα την κατάντια του»·

- άναψε γιαγκίνι στην καρδιά μου, βλ. λ. [γιαγκίνι](#)·

- άναψε η καρδιά μου, ένιωσα δυνατό έρωτα, ένιωσα μεγάλο ερωτικό πόθο: «μόλις την είδα, άναψε η καρδιά μου»·

- άνθρωπος με καρδιά, βλ. λ. [άνθρωπος](#)·

- άνθρωπος χωρίς καρδιά, βλ. λ. [άνθρωπος](#)·

- ανοίγει η καρδιά μου, έρχομαι σε πολύ καλή ψυχική διάθεση, χαίρομαι πολύ: «μόλις βλέπω αυτόν τον άνθρωπο, ανοίγει η καρδιά μου, γιατί είναι μεγάλος καλαμπουρτζής»·

- ανοίγω την καρδιά μου (σε κάποιον), εκμυστηρεύομαι σε κάποιον τους φόβους μου, τις ανησυχίες μου, τα όνειρά μου: «δεν μπορείς ν' ανοίξεις την καρδιά σου στον καθένα και να λες τον πόνο σου || ανοίγω την καρδιά μου μόνο στο φίλο μου». (Λαϊκό τραγούδι: μέσα στου φτωχού το σπίτι θα βρεις όλα τα καλά κι αν **ανοίξεις την καρδιά σου** θα βρεις και παρηγοριά)·

- άντεξε καρδιά μου! βλ. συνηθέστ. *βάστα καρδιά μου(!)*·

- αντέχει η καρδιά σου; βλ. φρ. *βαστά η καρδιά σου(;)·*

- αντέχει η καρδιά σου να...; βλ. φρ. *βαστά η καρδιά σου να...(;)*·

- άντρας με καρδιά, βλ. λ. [άντρας](#)·

- απ' τα βάθη της καρδιάς μου ή απ' το βάθος της καρδιάς μου, με απόλυτη ειλικρίνεια, ολόψυχα, ολόθερμα: «σου εύχομαι απ' τα βάθη της καρδιάς μου να προκόψεις στη ζωή σου»·

- απ' την καρδιά μου, βλ. φρ. απ' τα βάθη της καρδιάς μου·
- απ' την καλή καρδιά μου ή απ' την καλή μου την καρδιά, λέγεται για κάτι καλό που κάναμε σε κάποιον λόγω των καλών αισθημάτων μας: «εγώ απ' την καλή μου την καρδιά θέλησα να τον βοηθήσω και βρέθηκα μπλεγμένος χωρίς να το καταλάβω». (Λαϊκό τραγούδι: για μένα το καλό παιδί που πάντα τα λεφτά μου τα χάλαγα για πάρτη σας **απ' την καλή καρδιά μου**)·
- άπιστη καρδιά, χαρακτηρίζει τον άνθρωπο που δεν μπορεί κανείς να τον εμπιστευτεί ερωτικά, που δεν μπορεί να κάνει μαζί του σίγουρο ερωτικό δεσμό: «μα πήγες κι εσύ να κάνεις δεσμό μ' αυτή την άπιστη καρδιά! Από τη μια θα φεύγεις εσύ, κι από την άλλη αυτή». (Λαϊκό τραγούδι: καρδιά, στην **άπιστη καρδιά** ποτέ μη δίνεις βάση, γιατί θε να 'ρθει μια βραδιά που θα σε ξεγελάσει)·
- από καρδιάς, ολόψυχα, ολόθερμα: «του ευχήθηκα από καρδιάς να πάει καλά στη δουλειά του». (Λαϊκό τραγούδι: δε βρίσκω τόπο να σταθώ και στέκι για ν' αράξω, να κάτσω ολομόναχος κι **από καρδιάς** να κλάψω)·
- από τα μάτια πιάνεται, στα χείλη κατεβαίνει κι από τα χείλη στην καρδιά ριζώνει και δε βγαίνει, δίνεται ως αίνιγμα. Η απάντηση είναι η αγάπη, ο έρωτας και αναφέρεται στη σταδιακή έλξη και εξέλιξη της ερωτικής συμπεριφοράς των δυο φύλων·
- άπονη καρδιά, βλ. φρ. έχει άπονη καρδιά. (Λαϊκό τραγούδι: αφού με διώχνεις, φεύγω απόψε πληγωμένη, χωρίς να κλάψω και χωρίς να πω μιλά, κι ο μαύρος δρόμος στη ζωή με περιμένει, γιατί αγάπησα μια **άπονη καρδιά**)·
- αφήνω την καρδιά μου να μιλήσει, εκφράζομαι ή ενεργώ καθοδηγούμενος από τα συναισθήματά μου: «όταν αφήνω την καρδιά μου να μιλήσει, κάνω συχνά λάθη»·
- βάζω το χέρι μου στην καρδιά, βλ. λ. [χέρι](#)·
- βαραίνει την καρδιά μου, βλ. φρ. μου βαραίνει την καρδιά·
- βαστά η καρδιά σου; βλ. φρ. πώς το βαστά η καρδιά σου(;):
- βαστά η καρδιά σου να...; έχεις το θάρρος, το κουράγιο, το σθένος, τη δύναμη να...(;): «βαστά η καρδιά σου να τα βάλεις μαζί μου;»· βλ. και φρ. πώς τ'ο βαστά η καρδιά σου να...(;):
- βάστα καρδιά μου! έκφραση με την οποία προτρέπουμε τον εαυτό μας να κάνουμε υπομονή, κουράγιο στις δύσκολες καταστάσεις που περνάμε: «βάστα καρδιά μου κι αύριο όλα θα 'ναι καλύτερα!»·
- βρήκε ο γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασ' η καρδιά του, βλ. λ. [γύφτος](#)·
- γέλασα με την καρδιά μου, ξεκαρδίστηκα: «ήταν τόσο πετυχημένο τ' ανέκδοτο που μου είπε, που γέλασα με την καρδιά μου»·
- για να γίνει η καρδιά σου, για να χαρείς, για να ευχαριστηθείς: «αφού το θέλεις τόσο πολύ, θα τον τραβήξω ένα χέρι ξύλο μόνο και μόνο για να γίνει η καρδιά σου». (Λαϊκό τραγούδι: όλους, ενόρκους- δικαστές, τους πλάνεψε η εμορφιά σου και με δικάζουν ισόβια **για να γενεί η καρδιά σου**)·
- δε βαστά η καρδιά μου, βλ. φρ. δε βαστά η ψυχή μου, λ. ψυχή
- δε βαστά η καρδιά μου να..., βλ. φρ. δε βαστά η ψυχή μου να..., λ. ψυχή·
- δε μου κάνει καρδιά να..., δεν έχω τη διάθεση, την όρεξη, είμαι εντελώς απρόθυμος: «επειδή έχω πένθος, δε μου κάνει καρδιά να 'ρθω μαζί σας στα μπουζούκια || επειδή περνώ τόσο ωραία, δε μου κάνει καρδιά να φύγω»·
- δεν αντέχει η καρδιά μου, δεν μπορώ να υποστώ διάφορες συγκινήσεις ή στενοχώριες, γιατί πάσχω από τη καρδιά μου, γιατί είμαι καρδιακός: «αποφεύγω τις έντονες συγκινήσεις, γιατί δεν αντέχει η καρδιά μου ||

πρόσεχε πώς θα του μεταφέρεις τα κακά νέα, γιατί δεν αντέχει η καρδιά του»· βλ. και φρ. *δεν το αντέχει η καρδιά μου να(...)*·

- *δεν αντέχει η καρδιά μου να...*, βλ. φρ. *δεν αντέχει η ψυχή μου να...*, λ. ψυχή

- *δεν έχει καρδιά*, είναι άπουνος, άσπλαχνος, σκληρόκαρδος: «μην περιμένεις συμπόνια απ' τον τάδε, γιατί δεν έχει καρδιά»·

- *δεν το αντέχει η καρδιά μου να...*, βλ. φρ. *δεν το αντέχει η ψυχή μου να...*, λ. ψυχή·

- *δεν το βαστά η καρδιά μου να...*, βλ. φρ. *δεν το βαστά η ψυχή μου να...*, λ. ψυχή·

- *δίνω και την καρδιά μου (για κάποιον ή για κάτι)*, δίνω τα πάντα: «όταν κάποιος είναι καλό παιδί, δίνω και την καρδιά μου για να τον εξυπηρετήσω». (Λαϊκό τραγούδι: *χασάπης είμαι ζηλευτός, εντάξει σ' όλα, φίνος, κι όποιος εντάξει μου φερθεί και την καρδιά μου δίνω*)·

- *δίνω την καρδιά μου (σε κάποιον, σε κάποια)*, τον (την) ερωτεύομαι, συνάπτω μαζί του (της) ερωτικό δεσμό: «από μικρή έδωσε της καρδιά της σ' έναν άντρα και πέρασε μαζί του ολόκληρη ζωή». (Λαϊκό τραγούδι: **δώσε την καρδιά σου σ' όποιον αγαπάς κι άσε με εμένα, μην καρδιοχτυπάς**)·

- *δίνω το κλειδί της καρδιάς μου (σε κάποιον, σε κάποια)*, βλ. λ. [κλειδί](#)·

- *έγινε η καρδιά μου καρβουνιάρικο*, βλ. φρ. *μαύρισε η καρδιά μου*·

- *έγινε η καρδιά μου κομμάτια*, ένιωσα πολύ μεγάλη στενοχώρια, λυπήθηκα πάρα πολύ: «έγινε η καρδιά μου κομμάτια, μόλις πληροφορήθηκα το θάνατο του πατέρα σου»·

- *έγινε η καρδιά μου μπαζές*, βλ. φρ. *έγινε η καρδιά μου περιβόλι*·

- *έγινε η καρδιά μου περιβόλι*, **α.** αισθάνθηκα μεγάλη ψυχική ευφορία, καταχάρηκα: «μόλις είδα μετά από τόσα χρόνια τον αδερφό μου, έγινε η καρδιά μου περιβόλι». **β.** (ειρωνικά) αισθάνθηκα μεγάλη ψυχική δυσφορία, απογοητεύτηκα: «μόλις μου έδειξαν το εκκαθαριστικό σημείωμα της εφορίας, έγινε η καρδιά μου περιβόλι»·

- *είδε ο γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασ' η καρδιά του*, βλ. λ. [γύφτος](#)·

- *είναι ανοιχτή καρδιά*, βλ. συνηθέστ. *είναι έξω καρδιά*·

- *είναι έξω καρδιά*, είναι πολύ ανοιχτόκαρδος, είναι μεγάλος γλεντζές: «χαίρεσαι να κάνεις παρέα μ' αυτόν τον άνθρωπο, γιατί είναι έξω καρδιά»·

- *είναι η καρδιά του σκληρή σαν πέτρα* ή *η καρδιά του είναι σκληρή σαν πέτρα*, είναι πολύ άπουνος, πολύ άσπλαχνος, είναι ασυγκίνητος, σκληρόκαρδος: «δεν μπορεί αυτός ο άνθρωπος να νιώσει τον πόνο σου, γιατί η καρδιά του είναι σκληρή σαν πέτρα». (Λαϊκό τραγούδι: *τι έχεις μάνα δυστυχισμένη κι όλο το Χάρο παρακαλείς, είν' η καρδιά του σκληρή σαν πέτρα κι ό,τι κι αν κάνεις, δεν τον συγκινείς*)·

- *είναι κακιά καρδιά*, βλ. φρ. *έχει κακιά καρδιά*·

- *είναι καλή καρδιά*, βλ. λ. *έχει καλή καρδιά*·

- *είναι καλής καρδιάς άνθρωπος*, είναι καλός, καλόκαρδος, καλόψυχος: «δε σου χαλάει ποτέ χατίρι, γιατί είναι καλής καρδιάς άνθρωπος»·

- *είναι μαύρη η καρδιά μου* ή *η καρδιά μου είναι μαύρη*, είμαι πολύ απελπισμένος, πολύ στενοχωρημένος: «απ' τη μέρα που χώρισα με τη γυναίκα μου, είναι μαύρη η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *να χορέψω μες τη ζάλη όμορφα και ταπεινά, η καρδιά μου είναι μαύρη απ' τα τόσα βάσανα*)·

- είναι μεγάλη καρδιά, βλ. συνηθέστ. έχει μεγάλη καρδιά·
- είναι ο εκλεκτός (η εκλεκτή) της καρδιάς μου, είναι το πρόσωπο που ξεχώρισα και που αγαπώ, που είμαι ερωτευμένος μαζί του: «απ' τη μέρα που τον γνώρισα είναι ο εκλεκτός της καρδιάς μου»·
- είναι ο κλέφτης (η κλέφτρα) της καρδιάς μου, είναι το πρόσωπο που με έκανε να το αγαπήσω, να το ερωτευτώ: «αυτή η γυναίκα είναι η κλέφτρα της καρδιάς μου». (Λαϊκό τραγούδι: κι αν είσαι εσύ γυναίκα άστατη και ψεύτρα κι αν έχεις γίνει τώρα της καρδιάς μου η κλέφτρα)·
- είναι χρυσή καρδιά, βλ. φρ. έχει χρυσή καρδιά. (Λαϊκό τραγούδι: ό,τι και να μου 'χει κάνει είναι μια καρδιά χρυσή, γύρνα πάλι σαν και πρώτα και αγάπα το και συ. Καλέ μου το παιδί)·
- είναι χωρίς καρδιά, είναι άκαρδος, σκληρόκαρδος: «δεν τον έχω άξιο ν' αγαπήσει ποτέ του, γιατί είναι χωρίς καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: κι αν είναι όλες όπως λεν χωρίς καρδιά, εμείς που έχουμε καρδιά τις αγαπάμε)·
- εκ βάθους καρδιάς, βλ. φρ. απ' τα βάθη της καρδιάς μου·
- έκλεισε η καρδιά μου ή έχει κλείσει η καρδιά μου, έπαψα να αγαπώ ή δε θέλω, δεν επιδιώκω να ξανααγαπήσω: «μετά απ' το τελευταίο χουνέρι που έπαθα απ' τη γυναίκα μου, έκλεισε η καρδιά μου και δε θα ξανακάνω δεσμό». (Λαϊκό τραγούδι: τι να σε κάνω αφού πα δε σ' αγαπώ, τώρα που ήρθες έχει κλείσει η καρδιά μου, πηγαίνω μ' άλλες και τα πίνω και γλεντώ, έχουν στερέψει τα παλιά τα δάκρυά μου)·
- ελαφρά τη καρδιά, χωρίς σκέψη, απερίσκεπτα: «πέταξε ένα λόγο ελαφρά τη καρδιά και μας έκανε άνω κάτω || πήρε την απόφασή του ελαφρά τη καρδιά κι έχασε ένα κάρο λεφτά»· βλ. και φρ. μ' ελαφριά καρδιά·
- έξω φτώχεια και καλή καρδιά! βλ. λ. [φτώχεια](#)·
- έπαθε συγκοπή καρδιάς ή έπαθε συγκοπή καρδιάς, βλ. λ. [συγκοπή](#)·
- έσπασε η καρδιά μου, **α.** κατατρόμαξα, φοβήθηκα πάρα πολύ: «μόλις τον είδα να τραβάει μαχαίρι, έσπασε η καρδιά μου». **β.** έχασα την αρχική συμπάθεια ή εκτίμηση που είχα για κάποιο άτομο, χάλασε ο δεσμός που μας έωνε: «μετά απ' όλα όσα είπες για μένα, έσπασε η καρδιά μου και δε θέλω να σε ξαναδώ»·
- έφυγε απ' την καρδιά του ή έφυγε από καρδιά, βλ. συνηθέστ. πήγε απ' την καρδιά του·
- έφυγε η καρδιά μου απ' τη θέση της, φοβήθηκα, τρόμαξα πάρα πολύ: «μόλις τον είδα να ορμάλει πάνω μου με το μαχαίρι, έφυγε η καρδιά μου απ' τη θέση της». Από την εικόνα του ατόμου που η καρδιά του πάλλεται έντονα, όταν διατρέχει κάποιον σοβαρό κίνδυνο·
- έφυγε η καρδιά μου απ' τον τόπο της, βλ. φρ. έφυγε η καρδιά μου απ' τη θέση της·
- έχει ανοιχτή καρδιά, είναι ανοιχτόκαρδος, καλόκαρδος, εύθυμος: «κάθε φορά που έρχεται στην παρέα μας ο τάδε, γίνεται το σώσε, γιατί έχει ανοιχτή καρδιά και μας παρασέρνει κι εμάς με το κέφι του»·
- έχει άπονη καρδιά, είναι άσπλαχνος, σκληρόκαρδος: «δε συμπαραστέκεται κανέναν στον πόνο του, γιατί έχει άπονη καρδιά»·
- έχει άστατη καρδιά, δεν είναι σταθερός στα αισθηματικά του: «μην υπολογίζεις στο δεσμό σου μ' αυτόν τον άνθρωπο, γιατί έχει άστατη καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: καρδιά, στην άστατη καρδιά ποτέ μη δίνεις βάση, γιατί θε να 'ρθει μια βραδιά που θα ξεγελάσει)·
- έχει ατσαλένια καρδιά, είναι πολύ ανθεκτικός, πολύ σκληρός: «όταν αποφασίζει κάτι, όσο κοπιαστικό και να 'ναι, δε λέει να κάνει πίσω με τίποτα, γιατί έχει ατσαλένια καρδιά»·
- έχει γενναία καρδιά, είναι γενναίος, θαρραλέος: «δεν τον τρομάζει τίποτα, γιατί έχει γενναία καρδιά»·

- *έχει γερή καρδιά*, είναι ανθεκτικός στις στενοχώριες και στα βάσανα, στις δυσκολίες της ζωής: «ό,τι πόνο έχω πηγαίνω και τον εκμυστηρεύομαι στον τάδε γιατί έχει γερή καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *φίλε μου αν έχεις γερή καρδιά* κάτσε ν' ακούσεις μια συμφορά).
- *έχει καθαρή καρδιά* ή *έχει καρδιά καθαρή*, συμπεριφέρεται με ειλικρίνεια, είναι αγνός, τίμιος: «πάντα δίνω βάση στα λόγια του, γιατί έχει καθαρή καρδιά κι αποκλείεται να λέει ψέματα». (Λαϊκό τραγούδι: *αν με αγαπάς στ' αλήθεια, αγαπούλα μου γλυκιά, μη διστάζεις που με βλέπεις με τη φόρμα την παλιά, αν δουλεύω στη μουτζούρα έχω καθαρή καρδιά*). Ίσως από το εκκλησιαστικό: *καρδιαν καθαράν κτήσων εν εμοί ο Θεός(...)*.
- *έχει κακιά καρδιά*, είναι κακός, μοχθηρός: «χαίρεται με τον πόνο τ' αλλουνού, γιατί έχει κακιά καρδιά».
- *έχει καλή καρδιά*, είναι καλός, καλόκαρδος, ευγενικός, έχει καλά αισθήματα: «είναι πολύ αγαπητός στην παρέα του, γιατί έχει καλή καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *κρατάτε με το ίσο για να σας τραγουδήσω έξω ντέρτια, βρε παιδιά, κι αν δεν έχουμε όλοι γεμάτο πορτοφόλι έχουμε καλή καρδιά*).
- *έχει καρδιά, α.* είναι ανδρείος, τολμηρός, άφοβος: «ο μόνος που έχει καρδιά απ' την παρέα σας είναι ο τάδε, γιατί όλοι οι άλλοι είστε κλάνες». *β.* είναι ευαίσθητος, καλόκαρδος, σπλαχνικός, μεγαλόκαρδος: «μην τον βλέπεις έτσι απότομο και ξεγελιέσαι, γιατί έχει καρδιά ο άνθρωπος, είναι καλό παλικάρι». (Λαϊκό τραγούδι: *μην είσαι ψεύτρα δίγνωμη, μη μου μιλάς με μάσκα, γιατί κι εγώ έχω καρδιά, τι κι αν φορώ τραγιάσκα*). βλ. και φρ. *έχω καρδιά*.
- *έχει καρδιά αγκινάρα*, είναι πολύ ανοιχτόκαρδος, μεγαλόκαρδος, είναι έξω καρδιά: «αυτό το παλικάρι δεν το 'χω δει ποτέ μου στενοχωρημένο, γιατί έχει καρδιά αγκινάρα».
- *έχει καρδιά αμπάρι*, είναι πολύ καλόκαρδος, καλοσυνάτος: «είναι ανεκτίμητος άνθρωπος, γιατί έχει καρδιά αμπάρι»· βλ. και φρ. *έχει πλούσια καρδιά*.
- *έχει καρδιά από ατσάλι* ή *έχει καρδιά ατσάλι*, βλ. φρ. *έχει ατσαλένια καρδιά*.
- *έχει καρδιά από μάρμαρο* ή *έχει καρδιά μάρμαρο*, βλ. φρ. *η καρδιά του είναι από μάρμαρο*.
- *έχει καρδιά από πέτρα* ή *έχει καρδιά πέτρα*, βλ. φρ. *έχει καρδιά σκληρή σαν πέτρα*.
- *έχει καρδιά λιονταριού*, είναι πολύ γενναίος, πολύ θαρραλέος, είναι άφοβος: «δε φοβάται το παραμικρό, γιατί έχει καρδιά λιονταριού».
- *έχει καρδιά μάλαμα*, είναι πολύ καλός, πολύ καλόκαρδος, πολύ καλοσυνάτος: «ο τάδε είναι ο αγαπημένος της παρέας μας, γιατί έχει καρδιά μάλαμα».
- *έχει καρδιά μικρού παιδιού*, είναι άκακος, αθώος: «αποκλείεται αυτός ο άνθρωπος να 'πε κακό για σένα, γιατί έχει καρδιά μικρού παιδιού».
- *έχει καρδιά μπαξέ*, βλ. φρ. *έχει καρδιά περιβόλι*.
- *έχει καρδιά περιβόλι*, είναι πολύ ανοιχτόκαρδος, πολύ καλόκαρδος: «ο ένας του ο γιος είναι στραβόξυλο, ο άλλος όμως έχει καρδιά περιβόλι».
- *έχει καρδιά σκληρή σαν πέτρα*, βλ. φρ. *είναι η καρδιά του σκληρή σαν πέτρα*.
- *έχει κρύα καρδιά*, είναι άπουνος, σκληρόκαρδος, ασυγκίνητος: «με τέτοια κρύα καρδιά μου έχει, πώς θέλεις να νιώσει τον πόνο σου;». (Λαϊκό τραγούδι: *πάνω στην κρύα σου καρδιά χωρίς καιρό να χάσω, έριξα πάλι μια ζαριά κι έφερα δύο κι άσο*).
- *έχει καρδιά λαγού*, βλ. λ. [λαγός](#).

- έχει μαράζι στην καρδιά, έχει ερωτικό πόνο, υποφέρει ερωτικά: «δεν έχει μάτια για άλλη γυναίκα, γιατί έχει μαράζι στην καρδιά για την τάδε». (Λαϊκό τραγούδι: **το μαράζι της καρδιάς μου**, θα το διώχνει ο μπαγλαμάς μου).
- έχει μαύρη καρδιά, είναι πολύ κακός, πολύ μοχθηρός, δεν έχει διόλου ανθρώπινα αισθήματα: «έχει τόσο μαύρη καρδιά αυτός ο άνθρωπος, που δεν ξέρει τι πάει να πει καλό στη ζωή του». (Λαϊκό τραγούδι: **μαύρο πουκάμισο θα βρω μαύρο σαν την καρδιά σου**, για να ταιριάζει η φορεσιά στα βάσανά μου τα βαριά όπου τραβώ κοντά σου).
- έχει μεγάλη καρδιά, είναι πολύ καλόκαρδος, πολύ ευσπλαχνικός, πολύ μεγαλόκαρδος: «αν του ζητήσεις συγγνώμη, θα σε συγχωρέσει, γιατί έχει μεγάλη καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: **το μερτικό απ' τη χαρά μου το 'χουν πάρει άλλοι, γιατ' είχα χέρια καθαρά και μια καρδιά μεγάλη**).
- έχει παιδική καρδιά, είναι καλόβολος, αθώος: «όπου και να πάει, είναι καλοδεχούμενος, γιατί έχει παιδική καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: **σ' ένα τραπέζι ανέβαινε και τα κουβέρνα έριχνε, τον αγαπούσαν τα παιδιά γιατ' είχε παιδική καρδιά**).
- έχει πέτρινη καρδιά, βλ. φρ. *έχει καρδιά από πέτρα*.
- έχει πληγή στην καρδιά, βλ. λ. [πληγή](#).
- έχει πλούσια καρδιά, είναι πολύ γενναιόδωρος: «αυτός ο άνθρωπος είναι η χαρά της παρέας μας, γιατί έχει πλούσια καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: **είμαι φτωχός, μα έχω πλούσια καρδιά και την αγάπη μου μην την περιφρονήσεις, είμαι φτωχός, μα στη δική μου αγκαλιά πίκρες και δάκρυα ποτέ δε θα γνωρίσεις**).
- έχει πονετική καρδιά, είναι ευσπλαχνικός, ευαίσθητος: «βοηθάει όλο τον κόσμο, γιατί έχει πονετική καρδιά».
- έχει σκληρή καρδιά, είναι άπικρος, σκληρόκαρδος: «δεν μπορεί να νιώσει τον πόνο σου αυτός ο άνθρωπος, γιατί έχει σκληρή καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: **κατηγορώ τον άνθρωπο με τη σκληρή καρδιά του, τη συμφορά του αλλουνού την έχει για χαρά του**).
- έχει σκοτεινή καρδιά, βλ. συνηθέστ. *έχει μαύρη καρδιά*.
- έχει φαρμάκι στην καρδιά, βλ. λ. [φαρμάκι](#).
- έχει χρυσή καρδιά, είναι πολύ καλόκαρδος, μεγαλόκαρδος: «δε χαλάει χατίρι σε κανέναν φίλο του, γιατί έχει χρυσή καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: **υπάρχουν και καλά παιδιά στην κοινωνία μέσα, που έχουνε χρυσή καρδιά αισθήματα και μπέσα**).
- έχω (ένα) αγκάθι στην καρδιά, βλ. λ. [αγκάθι](#).
- έχω γιαγκίνι στην καρδιά, βλ. λ. [γιαγκίνι](#).
- έχω ένα βάρος στην καρδιά, βλ. λ. [βάρος](#).
- έχω καρδιά ή έχω την καρδιά μου, πάσχω, υποφέρω από την καρδιά μου, είμαι καρδιακός: «ο γιατρός μου απαγόρευσε το τσιγάρο, γιατί έχω καρδιά || δεν πρέπει να πίνω και να ξευχτώ, γιατί έχω την καρδιά μου».
- έχω λάβρα στην καρδιά, βλ. λ. *λάβρα*.
- έχω πίκρα στην καρδιά, βλ. λ. [πίκρα](#).
- έχω στην καρδιά μου (κάποιον), βλ. φρ. *τον έχω (μέσ') στην καρδιά μου*. (Νησιώτικο τραγούδι: **λυγαριά λυγαριά εσένα έχω στην καρδιά**, λυγαριά λυγαριά θα σε κλέψω μια βραδιά).

- ζητά η καρδιά μου ή η καρδιά μου ζητά, βλ. συνηθέστ. λαχταρά η καρδιά μου·
- η γραμμή της καρδιάς, βλ. λ. [γραμμή](#)·
- η καρδιά του είναι από μάρμαρο ή η καρδιά του είναι μάρμαρο, είναι σκληρός, ασυγκίνητος: «δε συναισθάνεται τον πόνο κανενός, γιατί η καρδιά του είναι από μάρμαρο»·
- η καρδιά του είναι από πέτρα ή η καρδιά του είναι πέτρα, βλ. φρ. είναι η καρδιά του σκληρή σαν πέτρα·
- η καρδιά μου κάνει τικ τακ ή η καρδιά μου κάνει τίκι τακ, **α.** είμαι ερωτευμένος: «η καρδιά μου κάνει τικ τακ γι' αυτή τη γυναίκα». (Τραγούδι: τικ τακ, τίκι **τίκι τακ κάνει η καρδιά μου, σαν σε βλέπω**). **β.** κατέχομαι από έντονη ανησυχία, αγωνιώ πολύ για κάτι, καρδιοχτυπώ: «δεν μπορεί να καταλάβει το παλιόπαιδο πως η καρδιά μου κάνει τικ τακ, κάθε φορά που καβαλάει τη μηχανή του και τρέχει σαν τρελό!»·
- η καρδιά μου πάει να σπάσει ή πάει να σπάσει η καρδιά μου, βρίσκομαι σε πολύ μεγάλη ψυχική αναστάτωση από μεγάλη χαρά ή μεγάλο φόβο: «η καρδιά μου πάει να σπάσει, όταν κρατώ μέσα στην αγκαλιά μου τα παιδιά μου || πάει να σπάσει η καρδιά μου, κάθε φορά που μου τυχαίνει να περνώ βράδυ έξω από νεκροταφείο»·
- η καρδιά μου πήγε να σπάσει, βλ. φρ. πήγε να σπάσει η καρδιά μου·
- η καρδιά μου το ξέρει! βλ. συνηθέστ. η καρδούλα μου το ξέρει! λ. καρδούλα·
- η καρδιά του προβλήματος (της υπόθεσης) το κέντρο, το σημαντικότερο σημείο, η ουσία: «η καρδιά του προβλήματος είναι πως δεν έχουμε λεφτά να συνεχίσουμε τη δουλειά κι όλα τ' άλλα τ' άλλα τ' ακούω βερεσέ»·
- ήρθε η καρδιά μου στη θέση της, συνήλθα ύστερα από μεγάλη αγωνία, από μεγάλο φόβο ή τρόμο που είχα νιώσει, έπαψα πια να ανησυχώ, έπαψα να φοβάμαι, αναθάρρησα: «μόλις είδα να συγκρατούν οι άλλοι τον αγριάνθρωπο που ήθελε να με δειρεί, ήρθε η καρδιά μου στη θέση της». Από την εικόνα του ατόμου που η καρδιά του βρίσκει πάλι τους κανονικούς της παλμούς, μόλις περάσει ο κίνδυνος που το απειλούσε·
- ήρθε η καρδιά μου στον τόπο της, βλ. φρ. ήρθε η καρδιά μου στη θέση της·
- θεωρία επισκόπου και καρδιά (καρδιά) μυλωνά, βλ. λ. [θεωρία](#)·
- καίγεται η καρδιά μου, **α.** πονώ, υποφέρω, στενοχωριέμαι πάρα πολύ: «όταν τον βλέπω να τριγυρίζει μεθυσμένος στους δρόμους, καίγεται η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *όταν καθίσεις για να φας, για μέτρα τα παιδιά σου, σου λείπει το μικρότερο και **καίγεται η καρδιά σου***). **β.** νιώθω έντονο ερωτικό πόθο: «καίγεται η καρδιά μου, κάθε φορά που βλέπω αυτή τη γυναίκα». (Λαϊκό τραγούδι: *πότε θες να 'ρθεις να σου πω πως **καίγεται η καρδιά μου, μ' ένα φιλάκι σου γλυκό να σβήσεις τη φωτιά μου***)·
- καίω καρδιές, εμπνέω έρωτα, προξενώ ερωτικό πόθο, έχω μεγάλες ερωτικές επιτυχίες: «έκαψες καρδιές πάλι χτες βράδυ στο χορό»·
- καλή καρδιά! **α.** έκφραση αισιοδοξίας στην περίπτωση που ζητάμε από κάποιον κάτι και αυτός αρνείται να ανταποκριθεί: «δεν πειράζει, ρε φίλε, που δε μας βοήθησες, καλή καρδιά!». **β.** (γενικά) έκφραση αισιοδοξίας. (Λαϊκό τραγούδι: *πάντα με χαμόγελο πρωί πρωί ξυπνάμε και ξεκινάμε για τη δουλειά, τη γλυκιά μανούλα μας στο στόμα τη φιλάμε και έξω φτώχεια και **καλή καρδιά***)· βλ. και φρ. υγεία και καλή καρδιά! λ. υγεία·
- καλή καρδιά και λίγη γνώση, ο καλός, ο καλοκάγαθος άνθρωπος είναι αφελής: «καλύτερα καλή καρδιά και λίγη γνώση παρά να κατέχω όλη τη σοφία του κόσμου και να 'μαι κακόψυχος»·
- κάλλιο κόμπο στο πουγκί παρά κόμπο στην καρδιά, βλ. λ. [πουγκί](#)·
- κάνει κρα η καρδιά μου, επιθυμώ, λαχταρώ κάτι πάρα πολύ: «κάνει κρα η καρδιά μου γι' αυτή τη γυναίκα || κάνει κρα η καρδιά μου να πάω κι εγώ το καλοκαίρι να παραθερίσω στη Χαλκιδική»·

- *κάνω καρδιά*, **α.** υπομένω, ιδίως κάποιον ψυχικό πόνο: «μπορεί να 'χασες τον πατέρα σου, αλλά κάνε καρδιά, γιατί έχεις να μεγαλώσεις τα παιδιά σου». **β.** γίνομαι καρδιακός: «πώς να μην κάνω καρδιά με τόσες στενοχώριες που περνώ κάθε μέρα!»·
- *κάνω πέτρα την καρδιά μου ή κάνω την καρδιά μου πέτρα*, βλ. λ. [πέτρα](#)·
- *καρδιά μου!* προσφώνηση τρυφερότητας και αγάπης σε αγαπημένο μας πρόσωπο. (Λαϊκό τραγούδι: *που πας χωρίς αγάπη στη νύχτα στη βροχή, το δρόμο θα τον χάσεις, **καρδιά μου** μοναχή*)·
- *καρδιά παραπονιάρικα*, έκφραση που χαρακτηρίζει το παραπονιάρικο άτομο, τον παραπονιάρη: «έλα δω ρε, καρδιά παραπονιάρικα, που έχεις την εντύπωση πως όλο σ' αδικούνε!». (Λαϊκό τραγούδι: *ποια λύπη σε βαραίνει βαριά κι αφόρητη, **καρδιά παραπονιάρικα** κι απαρηγόρητη*)·
- *κερδίζω την καρδιά (κάποιου)*, **α.** αποκτώ τη συμπάθεια κάποιου, γίνομαι αγαπητός σε κάποιον: «απ' τη μέρα που γνωριστήκαμε, κέρδισε την καρδιά μου κι από τότε σχεδόν κάθε μέρα είμαστε μαζί». **β.** κάνω κάποιον να με αγαπήσει: «όταν την παντρεύτηκα, δεν την αγαπούσα τη γυναίκα μου, αλλά με τον καιρό κέρδισε την καρδιά μου, γιατί αποδείχτηκε πολύ εντάξει σύζυγος»·
- *κλαίει η καρδιά μου*, νιώθω μεγάλη θλίψη, μεγάλη στενοχώρια: «κλαίει η καρδιά μου, απ' τη μέρα που έμαθα πως ο φίλος μου έμπλεξε με τα ναρκωτικά». (Λαϊκό τραγούδι: *κάθε ηλιοβασίλεμα δεν ξέρω τι μου φταίει, με παίρνει το παράπονο και **η καρδιά μου κλαίει***)·
- *κλέβω καρδιές*, (γενικά) είμαι άτομο που προκαλώ τη συμπάθεια, τον έρωτα, είμαι άτομο που μ' ερωτεύονται: «έκλεψες πάλι καρδιές, χτες βράδυ στον χορό»·
- *κλωτσάει η καρδιά μου*, **α.** έχω έντονο καρδιοχτύπι από ταραχή ή αγωνία: «όσο περνούσε η ώρα και δεν ερχόταν το παιδί μου, άρχισε να κλωτσάει η καρδιά μου». **β.** νιώθω έντονο καρδιοχτύπι από κάτι ξαφνικό και αναπάντεχο που βλέπω: «μόλις τον είδα αγκαλιά με τη γυναίκα του καλύτερου του φίλου, άρχισε να κλωτσάει η καρδιά μου». **γ.** έχω καρδιακά προβλήματα: «πρέπει να πάω στο γιατρό, γιατί τον τελευταίο καιρό πολύ κλωτσάει η καρδιά μου»·
- *κράτα καρδιά μου!* βλ. φρ. *βάστα καρδιά μου(!)*·
- *κρύα χέρια, ζεστή καρδιά*, ο ερωτευμένος, σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη, δεν μπορεί να κρυφτεί, γιατί από την ένταση και την αγωνία που νιώθει για το αγαπημένο του πρόσωπο, τα χέρια του είναι κρύα. Η διαπίστωση αυτή γίνεται κατά τη διάρκεια χειραψίας και γίνεται συνήθως αντικείμενο πειράγματος: «από πού κατάλαβα πως είσαι ερωτευμένος; Δεν άκουσες που λένε κρύα χέρια, ζεστή καρδιά;»· βλ. και φρ. *κρύα χέρια ερωτευμένα και ζεστά βασανισμένα*, λ. *χέρι*·
- *κρύωσε η καρδιά μου*, έχασα τον αρχικό ενθουσιασμό που είχα για κάποιον ή για κάτι, ψυχράθηκα: «όταν τον γνώρισα, ήθελα πάρα πολύ να κάνω παρέα μαζί του, αλλά, μόλις έμαθα πως είναι μπλεγμένος με τα ναρκωτικά, κρύωσε η καρδιά μου και σταμάτησα να του συναναστρέφομαι || στην αρχή ήθελα ν' αγοράσω το τάδε αυτοκίνητο, γιατί μου άρεσε πολύ, αλλά, όταν έμαθα τα μειονεκτήματα που έχει, κρύωσε η καρδιά μου και πήρα αυτό που έχω τώρα»·
- *λαχταρά η καρδιά μου ή η καρδιά μου λαχταρά*, επιθυμώ έντονα να αποκτήσω κάποιον ή κάτι: «πώς λαχταρά η καρδιά μου να ξαπλώσω ένα βράδυ μ' αυτή τη γυναίκα! || και μένα λαχταρά η καρδιά μου ένα ταξιδάκι». (Λαϊκό τραγούδι: *Θεέ μου, τη δεύτερη φορά που θα 'ρθω για να ζήσω, όσο **η καρδιά κι αν λαχταρά**, δε θα ξαναγαπήσω*)·
- *λαχτάρησε η καρδιά μου*, τρόμαξα ή φοβήθηκα πάρα πολύ: «μόλις τον είδα να πετάγεται απ' τη γωνία μπροστά μου, λαχτάρησε η καρδιά μου»·
- *λόγια της καρδιάς*, βλ. λ. [λόγος](#)·

- μ' άναψε φωτιά στην καρδιά, βλ. λ. [φωτιά](#).

- μ' έβγαλε απ' την καρδιά του, έπαψε να με συμπαθεί, να με αγαπάει: «του αντιμίλησα πολύ άσχημα μπροστά στους δικούς του, γι' αυτό κι αυτός μ' έβγαλε απ' την καρδιά του».

- μ' ελαφριά καρδιά, **α.** που δε βαρύνεται από στενοχώρια, τύψη ή ενοχή, με ήσυχη συνείδηση: «πώς μπορεί να έχει διώξει το παιδί του απ' το σπίτι και να κοιμάται μ' ελαφριά καρδιά! || κάνει πάντοτε το σωστό, γι' αυτό κοιμάται μ' ελαφριά καρδιά». **β.** χωρίς ανησυχία ή φόβο για τυχόν κακές συνέπειες: «απ' τη στιγμή που είναι τίμιος άνθρωπος, ό,τι κάνει, το κάνει μ' ελαφριά καρδιά».

- μ' έπιασε η καρδιά μου, βλ. φρ. *πιάστηκε η καρδιά μου*.

- ματώνει η καρδιά μου, νιώθω έντονο ψυχικό πόνο, λυπάμαι, στενοχωριέμαι πάρα πολύ: «όταν βλέπω την κατάντια αυτού του ανθρώπου, ματώνει η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *αχ, να μπορούσα αγάπη μου να σ' είχα εδώ κοντά μου, αυτή τη θλιβερή βραδιά **ματώνει η καρδιά μου***).

- μαύρισε η καρδιά μου, απελπίστηκα, ταλαιπωρήθηκα, στενοχωρήθηκα πάρα πολύ: «μαύρισε η καρδιά μου, μέχρι να μεγαλώσω αυτά τα παιδιά || μαύρισε η καρδιά μου, όταν τον είδα να σέρνεται μεθυσμένος μέσα στο δρόμο». (Λαϊκό τραγούδι: *σαν το σβησμένο κάρβουνο **μαύρισε η καρδιά μου** απ' τα πολλά τα βάσανα κι από τα δάκρυά μου*).

- μαχαιριά στην καρδιά, βλ. λ. μαχαιριά.

- με βαριά καρδιά, **α.** χωρίς προθυμία, χωρίς ευχαρίστηση, σχεδόν με το ζόρι, με κρύα καρδιά: «θα σε βοηθήσω, αλλά με βαριά καρδιά, γιατί είσαι αχάριστος άνθρωπος». **β.** με μεγάλη στενοχώρια, με ψυχική οδύνη: «μόλις γύρισε απ' τα νεκροταφεία, κλείστηκε με βαριά καρδιά στο δωμάτιό του κι έκλαψε πικρά». (Λαϊκό τραγούδι: *αφού το θες τούτη τη βραδιά **με βαριά καρδιά** και καημό μεγάλο, αγάπη μου, σου αφήνω γεια αφού τώρα πια δε με θέλεις άλλο*).

- με καρδιά, **α.** με σθένος, με θάρρος: «αντιμετώπισε με καρδιά όλες τις κατηγορίες σε βάρος του». (Λαϊκό τραγούδι: *γεροντάκι κοτσανάτο όλο έρωτα γεμάτο, γεροντάκι **με καρδιά** όλο τέχνη και φωτιά*). **β.** ευσπλαχνικό, που να αγαπάει: «μετά από τόσες ατυχίες στον έρωτα, βρήκε επιτέλους μια γυναίκα με καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *θα βρω μια άλλη **με καρδιά**, να ξέρει ν' αγαπάει και μες στις στεναχώριες μου να με παρηγοράει*). βλ. και φρ. *με την καρδιά μου*.

- με κρύα καρδιά, χωρίς προθυμία, χωρίς όρεξη, με βαριά καρδιά: «τον βοήθησα, αλλά με κρύα καρδιά, γιατί δεν έχει ιδέα τι θα πει ευχαριστώ».

- με μια ψυχή και μια καρδιά, βλ. λ. [ψυχή](#).

- με μισή καρδιά, χωρίς προθυμία, χωρίς ευχαρίστηση: «του 'δωσα τα δανεικά που μου ζήτησε, αλλά με μισή καρδιά, γιατί δεν ξέρω αν θα τα ξαναπάρω πίσω». (Τραγούδι: *το φιλί τι να το κάνεις **με μισή καρδιά**, όσο κι αν πονάω, φτάνει, δε σε θέλω πια*).

- με όλη μου την καρδιά ή με όλη την καρδιά μου, με όλη μου την ευχαρίστηση, εγκάρδια, ολόθερμα, ολόψυχα: «ξεκίνα τη δουλειά που σκέφτεσαι κι εγώ θα σε βοηθήσω με όλη μου την καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *σ' αγάπησα **με όλη την καρδιά μου** κι σ' έντυσα μες τα μεταξωτά. Τώρα όμως σου πέρασε ο πόνος και να φύγεις θέλεις μακριά!*). βλ. και φρ. *με την καρδιά μου*.

- με την καρδιά μου, **α.** δηλώνει ένταση ή υπερβολή: «γέλασα με την καρδιά μου || ήπια με την καρδιά μου || χόρεψα με την καρδιά μου || τραγούδησα με την καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *πλούσια ήταν τα ελέη τους, τα γλέντια κι η χαρά τους, εμένα μ' αγαπήσανε όλοι **με την καρδιά τους***). **β.** με καλή πρόθεση, με ευχαρίστηση: «θέλω να το πάρεις χωρίς ενδοιασμούς αυτό το ρολόι, γιατί σου το δίνω με την καρδιά μου». **γ.** με δύναμη θέλησης: «όλη τη μέρα αγωνίζομαι με την καρδιά μου για να πετύχω τους στόχους που έχω βάλει». βλ. και φρ. *με καρδιά*.

- με τι καρδιά; λέγεται στην περίπτωση που κάποιος δε συναισθάνεται ή προσποιείται πως δε συναισθάνεται τη βαρύτητα κάποιας ενέργειάς του σε βάρος μας ή σε βάρος κάποιου, και συμπεριφέρεται σαν να μη συμβαίνει τίποτα: «με τι καρδιά θα τον πετάξεις χειμωνιάτικα μέσα στους δρόμους, επειδή δε σου πλήρωσε δυο νοίκια; || με τι καρδιά μου ζητάς βοήθεια, απ' τη στιγμή που μέχρι χτες με κατηγορούσες;». (Λαϊκό τραγούδι: **με τι καρδιά ξαναγύρισες συγγνώμη να μου ζητήσεις**)·

- με τι καρδιά να...! λέγεται στην περίπτωση που για κάποιο λόγο δεν έχουμε τη διάθεση ή την άνεση να κάνουμε αυτό που μας λέει κάποιος: «με τι καρδιά να τον βοηθήσω, που μέχρι τώρα ούτε μια φορά δε μου είπε ούτ' ένα ευχαριστώ! || με τι καρδιά να του ζητήσω δανεικά, αφού δεν του επέστρεψα ακόμη εκείνα που του είχα πάρει!»· βλ. και φρ. με τι μούτρα να...! λ. μούτρο·

- με το χέρι στην καρδιά, βλ. λ. [χέρι](#)·

- μεγάλη καρδιά, το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος είναι καλόψυχο, ανοιχτόκαρδο και με ευγενικά αισθήματα. (Λαϊκό τραγούδι: **γιατί έχω χέρια καθαρά και μια καρδιά μεγάλη**)·

- μη μου χαλάς την καρδιά, (παρακλητικά) μη με στενοχωρείς, κάνε μου το χατίρι: «θέλω να 'ρθεις κι εσύ μαζί μου, μη μου χαλάς την καρδιά». (Τραγούδι: **πάμε μια βόλτα στο Φαληράκι, μη μου χαλάσεις την καρδιά κι όταν σου δίνω κανένα φιλάκι θα 'ναι σαν όνειρο η βραδιά**)·

- μη χαλάς την καρδιά σου, μη στενοχωριέσαι, μην κακοκαρδίζεσαι: «μη χαλάς την καρδιά σου για ψύλλου πήδημα!». (Λαϊκό τραγούδι: **οι μπάτσοι μας μπλοκάρανε, ρε Μάνθο, μας τη σκάσανε. -Κάντε μάγκες τη δουλειά σας, μη χαλάτε την καρδιά σας**)·

- μιλά η καρδιά μου, αποφασίζω, ενεργώ με βάση το συναίσθημα: «δεν μπορώ να σου πω πως ο φίλος μου έχει άδικο, γιατί σ' αυτή την περίπτωση μιλά η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: **δεν αντέχω, δε βαστάω, δεν μπορώ να μοιράζεις την καρδιά σου και στους δυο. Ή εμένα ή τον άλλον να κρατήσει και ν' αφήσεις την καρδιά σου να μιλήσει**)·

- μιλάει στην καρδιά μου, **α.** (για πρόσωπα) μου είναι πολύ αρεστός, με συγκινεί πάρα πολύ ερωτικά: «χαίρομαι να κάνω παρέα μαζί του, γιατί μιλάει στην καρδιά μου αυτός ο άνθρωπος || απ' την πρώτη στιγμή αυτή η γυναίκα μίλησε στην καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: **εσύ μου μιλάς στην καρδιά μου και θέλω να γίνεις δικιά μου**). **β.** (για πράγματα) είναι της αρεσκείας μου: «αυτό τ' αυτοκίνητο θα τ' αγοράσω οπωσδήποτε, γιατί μιλάει στην καρδιά μου». **γ.** λέγεται για οτιδήποτε μας συγκινεί πάρα πολύ: «είδα ένα έργο που μίλησε στην καρδιά μου». Πολλές φορές, για περισσότερη έμφαση, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το *ίσια* ή το *κατευθείαν*. Συνών. μιλάει στην ψυχή μου·

- μου άνοιξε την καρδιά! (ειρωνικά) με τα λόγια ή τις πράξεις του μου δημιούργησε στενοχώριες, προβλήματα: «μου άνοιξε την καρδιά μ' αυτά τα μαντάτα που μου 'φερε!»·

- μου άνοιξε την καρδιά, με χαροποίησε με αυτά που μου είπε ή έκανε για μένα: «ήμουν στενοχωρημένος, αλλά ευτυχώς μου 'φερε καλά νέα και μου άνοιξε την καρδιά || μου άνοιξε την καρδιά με τα λεφτά που μου έδωσε, γιατί μπόρεσα και κάλυψα την επιταγή μου»·

- μου βαραίνει την καρδιά, νιώθω ψυχική δυσφορία, νιώθω μεγάλη στενοχώρια: «μου βαραίνει την καρδιά το αίσθημα εγκατάλειψης που νιώθω»· βλ. και φρ. *το 'χω βάρος στην καρδιά*·

- μου 'κανε την καρδιά γαρίφαλο, βλ. φρ. *μου 'κανε την καρδιά τριαντάφυλλο*·

- μου 'κανε την καρδιά καρβουνιάρικο, βλ. φρ. *μου μαύρισε την καρδιά*·

- μου 'κανε την καρδιά κομμάτια, μου προξένησε έντονο ψυχικό πόνο: «μου αντιμίλησε τόσο άσχημα, που μου 'κανε την καρδιά κομμάτια». (Λαϊκό τραγούδι: **αχ παιχνιδιάρικα πάψε πλέον τα γινάτια και μη μου κάνεις την καρδούλα μου κομμάτια**)·

- μου 'κανε την καρδιά μαύρη, βλ. φρ. μου μαύρισε την καρδιά·
- μου 'κανε την καρδιά μπαξέ, βλ. φρ. μου 'κανε την καρδιά περιβόλι·
- μου 'κανε την καρδιά περιβόλι, **α.** με χαροποίησε πάρα πολύ: «μόλις μου ανακοίνωσε τα ευχάριστα νέα, μου 'κανε την καρδιά περιβόλι». **β.** (ειρωνικά) μου προξένησε μεγάλη δυσαρέσκεια, με απογοήτευσε: «μόλις μου ανακοίνωσε τα δυσάρεστα νέα, μου 'κανε την καρδιά περιβόλι»·
- μου 'κανε την καρδιά τριαντάφυλλο, **α.** με χαροποίησε υπερβολικά: «μόλις με πληροφόρησε πως ο γιος μου πέτυχε στο πανεπιστήμιο, μου 'κανε την καρδιά τριαντάφυλλο». Από την εικόνα του τριαντάφυλλου, που προξενεί ευφορία στην ψυχή. **β.** (ειρωνικά) μου προξένησε μεγάλη στενοχώρια, με απογοήτευσε: «μόλις μου ανακοίνωσε την αποτυχία του γιου μου, μου 'κανε στην καρδιά τριαντάφυλλο»·
- μου 'καψε την καρδιά ή μου 'χει κάψει την καρδιά, τον (την) ερωτεύτηκα παράφορα: «απ' την πρώτη στιγμή που την είδα, μου 'καψε την καρδιά και δεν μπορώ να ησυχάσω». (Λαϊκό τραγούδι: *αχ, μ' έκαψες μες την καρδιά και δε βρίσκω γιατρεία*)·
- μου κατάκτησε την καρδιά, βλ. φρ. μου πήρε την καρδιά·
- μου 'κλεψε την καρδιά ή μου 'χει κλέψει την καρδιά, με καταγοήτευσε, τον (την) ερωτεύτηκα: «τη γνώρισα στο χορό του συλλόγου μας και, μετά το χορό που χόρεψα μαζί της, κατάλαβα πως μου 'χε κλέψει την καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *μου 'χει κλέψει, μου 'χει κλέψει, μου 'χει κλέψει την καρδιά η Μαρίνα, η Μαρίνα, η Σαλονικιά*)·
- μου μάτωσε την καρδιά, μου προξένησε έντονο ψυχικό πόνο, με τραυμάτισε ψυχικά: «τα σκληρά του λόγια μου μάτωσαν την καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *μου στέλνεις πίσω τα κλειδιά και μου ματώνεις την καρδιά*)·
- μου μαύρισε την καρδιά, με στενοχώρησε πάρα πολύ: «μου μαύρισε την καρδιά αυτό το παιδί μέχρι να το μεγαλώσω!»·
- μου ξερίζωσε την καρδιά, μου προξένησε αβάσταχτο πόνο, με στενοχώρησε πάρα πολύ: «τον είδα να σέρνεται πάλι μεθυσμένος μέσα στους δρόμους και μου ξερίζωσε την καρδιά»·
- μου ξεσκίζει την καρδιά, με στενοχωρεί πάρα πολύ, μου προξενεί αβάσταχτο πόνο: «μου ξεσκίζει την καρδιά που δεν εννοεί να καταλάβει πως αυτές οι παρέες θα τον καταστρέψουν»·
- μου πήρε την καρδιά ή μου 'χει πάρει την καρδιά, με καταγοήτευσε, τον (την) συμπάθησα πολύ, τον (την) ερωτεύτηκα: «μου πήρε την καρδιά αυτός ο άνθρωπος με τους ευγενικούς του τρόπους || απ' την πρώτη στιγμή που την είδα, μου 'χει πάρει την καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *χωρίς να με ρωτήσεις μου επήρες την καρδιά μελαχρινό, λυπήσου, δώσ' μου παρηγοριά // μου 'χει πάρει, μου 'χει πάρει, μου 'χει πάρει την καρδιά, η Μαρία, η Μαρία η Σαλονικιά*)·
- μου πλήγωσε την καρδιά, μου προξένησε ψυχικό πόνο: «η αχαρακτήριστη στάση σου μου πλήγωσε την καρδιά || απέρριψε την ερωτική πρόταση που της έκανα και μου πλήγωσε την καρδιά»·
- μου ράγισε την καρδιά, **α.** διατάραξε ανεπανόρθωτα με τη στάση του τον έρωτα που ένιωθα γι' αυτόν (αυτήν): «δεν έχω διάθεση να την ξανασυναντήσω, γιατί με τα τελευταία της καμώματα μου ράγισε την καρδιά». **β.** με λύπησε, με στενοχώρησε πάρα πολύ: «μου ράγισε την καρδιά με τις αηδίες που κάθισε κι είπε για μένα!»·
- μου σκίζει την καρδιά, βλ. φρ. μου ξεσκίζει την καρδιά·
- μου τρύπησε την καρδιά, μου προξένησε πολύ δυσάρεστο συναίσθημα: «με τρύπησε την καρδιά αυτός ο άνθρωπος με την κατάντια του»·
- μου τρώει την καρδιά, κάποιος ή κάτι με φθειρεί ψυχικά ή σωματικά: «κάθε μέρα μου τρώει την καρδιά αυτό το

παιδί με τις αταξίες του || μου τρώει την καρδιά η αποτυχία του γιου μου να μπει στο πανεπιστήμιο». (Λαϊκό τραγούδι: *άσε με να σε φιλήσω, ίσως βρω τη γιατρεία για να βγάλω το σαράκι που μου τρώει την καρδιά*).

- μου φαρμάκωσε την καρδιά, μου προξένησε μεγάλη πικρία, μεγάλη στενοχώρια: «μου μίλησε τόσο άσχημα, που μου φαρμάκωσε την καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: *χρόνια ορφανά μες την ίδια γειτονιά μη φαρμακώνεις άλλο την καρδιά*).

- μου 'χει κάνει μαύρη την καρδιά, βλ. φρ. μου μαύρισε την καρδιά.

- μπήκε στην καρδιά μου, βλ. φρ. τον έβαλα στην καρδιά μου. (Λαϊκό τραγούδι: *πού με βρήκες, πού σε βρήκα; στην καρδιά σου μέσα μπήκα κι έγινε καβγάς μεγάλος, γιατί ήταν μέσα άλλος*).

- ξεριζώνεται η καρδιά μου, νιώθω έντονο ψυχικό πόνο, θλίβομαι πάρα πολύ: «όπως τον είδα να χτυπιέται πάνω στο μνήμα του πατέρα του, ξεριζώθηκε η καρδιά μου».

- ξεσκίζεται η καρδιά μου, θλίβομαι, στενοχωριέμαι πάρα πολύ: «ξεσκίζεται η καρδιά μου, κάθε φορά που τον βλέπω μεθυσμένο».

- ξύπνησε η καρδιά του, το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος, ένωσε ερωτικό σκίρτημα: «νέος καθώς ήταν, ξύπνησε η καρδιά του, μόλις την αντίκρισε». (Τραγούδι: *αλητάκι μπατιράκι, κι αν ξυπνήσει η καρδιά, δε θα βάλουμε μεράκι, έξω φτώχεια, βρε παιδιά*).

- όσο αντέχει η καρδιά σου, βλ. φρ. όσο βαστά η καρδιά σου.

- όσο βαστά η καρδιά σου, βλ. φρ. όσο βαστά η ψυχή σου, βλ. λ. [ψυχή](#).

- όσο θα χτυπά η καρδιά μου, σε όλη τη διάρκεια της ζωής μου: «όσο θα χτυπά η καρδιά μου, εγώ θα σ' αγαπώ».

- όταν γελάει το πρόσωπο, δε γελάει πάντοτε κι η καρδιά, είναι φορές που ενώ είμαστε στενοχωρημένοι, είμαστε παράλληλα και υποχρεωμένοι να δείχνουμε ευχαριστημένοι, χαμογελαστοί, χαρούμενοι: «οι ηθοποιοί πολλές φορές βρίσκονται σε πολλή δύσκολη θέση, γιατί όταν γελάει το πρόσωπο, δε γελάει πάντοτε κι η καρδιά». βλ. και φρ. *γέλα παλιάτσο!* λ. παλιάτσος.

- ό,τι ζητά η καρδιά σου, βλ. συνηθέστ. *ό,τι λαχταρά η καρδιά σου*.

- ό,τι κι αν έχεις στην καρδιά, οτιδήποτε σε βασανίζει, σε στενοχωρεί, σε πικραίνει: «μη τα κρατάς μέσα σου κι ό,τι έχεις στην καρδιά να μου του λες για να ξαλαφρώνεις». (Λαϊκό τραγούδι: *ό,τι κι αν έχεις στην καρδιά να μου το λες μικρό μου κι όχι να κάθεσαι να κλαις, παραπονιάρικό μου*).

- ό,τι λαχταρά η καρδιά σου, **α.** λέγεται για αφθονία υλικών αγαθών: «σήμερα στην αγορά θα βρεις ό,τι λαχταρά η καρδιά σου». **β.** λέγεται για μεγάλη ελευθερία κινήσεων ή επιλογών: «αν έρθεις μαζί μου, θα μπορείς να κάνεις ό,τι λαχταρά η καρδιά σου».

- ό,τι ποθεί η καρδιά σου, ευχετική έκφραση σε κάποιον με την έννοια να αποκτήσει ή να πραγματοποιήσει αυτό που επιθυμεί πολύ. βλ. και φρ. *ό,τι λαχταρά η καρδιά σου*.

- ό,τι τραβά η καρδιά σου, βλ. φρ. *ό,τι λαχταρά η καρδιά σου*.

- παίζει με δυο καρδιές, έχει ταυτόχρονα δυο ερωτικούς συντρόφους: «όταν έμαθε πως παίζει με δυο καρδιές, τον διαβολόστειλε». (Λαϊκό τραγούδι: *πάντα με μάσκα εσύ μιλούσες κι ήθελες να 'χεις δυο αγκαλιές, μα πού το βρήκες αυτό γραμμένο εσύ να παίζεις με δυο καρδιές*). Συνών. *έχει δυο αγκαλιές*.

- παίρνω την καρδιά του (της), κατακτώ κάποιον ή κάποια: «είναι τόσο όμορφη, που όποιον πει καλημέρα παίρνει την καρδιά του». (Λαϊκό τραγούδι: *οι άντρες όλοι θέλουνε να πάρουν την καρδιά σου, αφού εσύ τους προκαλεις με τα φερσίματά σου*).

- *πέτρινη καρδιά*, χαρακτηρίζει το άτομο που δεν αισθάνεται συμπόνια, οίκτο για κανέναν: «δεν περίμενα βοήθεια από μια πέτρινη καρδιά». (Λαϊκό τραγούδι: για σένα **πέτρινη καρδιά** αυτό το μαύρο δείλι έβαψα με το αίμα μου το άσπρο μου μαντήλι).

- *πετά η καρδιά μου*, βλ. λ. *λαχταρά η καρδιά μου*.

- *πέτρωσε η καρδιά του*, έχει γίνει πολύ σκληρός, έπαψε να αισθάνεται συμπόνια ή οίκτο για τον συνάνθρωπό του ή είναι κλεισμένος στον εαυτό του, δεν αφήνει να φανούν οι ευαισθησίες του, τα συναισθήματά του: «απ' τον καιρό που τον ξεγέλασε ο καλύτερος φίλος του και του 'φαγε ένα μεγάλο ποσό, πέτρωσε η καρδιά του και δεν εμπιστεύεται κανέναν || απ' τη μέρα που έχασε την οικογένειά του σε δυστύχημα, πέτρωσε η καρδιά του κι αποτραβήχτηκε απ' όλους».

- *πήγε απ' την καρδιά του ή πήγε από καρδιά*, πέθανε από πάθηση της καρδιάς του, συνήθως πέθανε από έμφραγμα: «φαινόταν τόσο υγιής άνθρωπος κι όμως πήγε απ' την καρδιά του».

- *πήγε η καρδιά μου να σπάσει ή πήγε να σπάσει η καρδιά μου*, κυριεύτηκα από μεγάλη αγωνία ή από μεγάλο φόβο: «όταν έμαθα για τις ταραχές που ξέσπασαν στο κέντρο της πόλης, πήγε η καρδιά να σπάσει, μέχρι να επιστρέψουν τα παιδιά μου στο σπίτι || πήγε να σπάσει η καρδιά μου, μόλις τον είδα να 'ρχεται καταπάνω μου με το μαχαίρι στο χέρι του».

- *πήγε η καρδιά μου στη θέση της*, βλ. φρ. *ήρθε η καρδιά μου στη θέση της*.

- *πήγε η καρδιά μου στον τόπο της*, βλ. φρ. *ήρθε η καρδιά μου στον τόπο της*.

- *πήγε η καρδιά μου στην Κούλουρη*, βλ. φρ. *πήγε η ψυχή μου στην Κούλουρη*, βλ. λ. [ψυχή](#).

- *πήγε η καρδιά μου στην κωλοτσέπη*, φοβήθηκα πάρα πολύ: «μόλις είδα το φορτηγό να 'ρχεται καταπάνω μου, πήγε η καρδιά μου στην κωλοτσέπη».

- *πήγε η καρδιά μου στον τόπο της*, βλ. φρ. *ήρθε η καρδιά μου στη θέση της*.

- *πάστηκε η καρδιά μου*, βλ. συνηθέστ. *πάστηκε η ψυχή μου*, βλ. λ. [ψυχή](#).

- *πώς αντέχει η καρδιά σου; βλ. φρ. πώς βαστά η καρδιά σου(;)·*

- *πώς βαστά η καρδιά σου; έκφραση απορίας που μας απευθύνει κάποιος που ξέρει πως πάσχουμε από την καρδιά μας και βλέπει να υποφέρουμε από διάφορες έντονες καταστάσεις: «αμάν, ρε παιδάκι μου, πώς βαστά η καρδιά σου με τόσες στενοχώριες;» (Λαϊκό τραγούδι: εσύ που μ' αγαπούσες ήμουν η χαρά σου τώρα **πώς βαστάει η καρδιά σου** και μου λες το γεια σου); βλ. και φρ. *πώς το βαστά η καρδιά σου να... (α)*.*

- *πώς το αντέχει η καρδιά σου να...; βλ. φρ. πώς το βαστά η καρδιά σου να...(;)*.

- *πώς το βαστά η καρδιά σου να...; α.* έκφραση που μας απευθύνει κάποιος με απορία, όταν επικείμενη ενέργειά μας εναντίον κάποιου θα έχει σοβαρό αντίκτυπο σε βάρος του: «πώς το βαστά η καρδιά σου να τον πετάξεις χειμωνιάτικα έξω απ' το σπίτι για δυο νοίκια που σου χρωστάει;». **β.** έκφραση απορίας, όταν ενεργεί κάποιος σε βάρος μας κι εμείς δεν αντιδρούμε δυναμικά εναντίον του: «πώς το βαστά η καρδιά σου να σου βρίζει τόση ώρα τη μάνα και να μην τον σπας στο ξύλο;».

- *πώς το μπορεί η καρδιά σου να...; βλ. φρ. πώς το βαστά η καρδιά σου να...(;)*.

- *ραγίζεται η καρδιά μου*, νιώθω μεγάλο ψυχικό πόνο, θλίβομαι, λυπούμαι πάρα πολύ: «απ' τη μέρα που χώρισα με τη γυναίκα μου, ραγίζεται η καρδιά μου, κάθε φορά που τη σκέφτομαι». (Λαϊκό τραγούδι: στα βάθη της Ανατολής, στη μαύρη ξενιτιά μου, όταν ακούω μπιρ Αλλάχ, **ραγίζεται η καρδιά μου**).

- *ράγισε η καρδιά μου, α.* ένιωσα μεγάλη στενοχώρια, αισθάνθηκα μεγάλη θλίψη, λυπήθηκα πάρα πολύ: «όταν

τον είδα να σέρνεται μεθυσμένος μέσα στο δρόμο, ράγισε η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *ενός λεπτού σιγή για μια καρδιά που ράγισε, σαν αϊτό στη γη μια αγάπη του φυλάκισε*). **β.** έχασα την αρχική συμπάθεια ή εκτίμηση που είχα για κάποιο πρόσωπο: «απ' τη στιγμή που έμαθα πως είναι μπλεγμένος με τα ναρκωτικά, ράγισε η καρδιά μου γι' αυτόν τον άνθρωπο και ξέκοψα απ' την παρέα του»·

- *σκίζεται η καρδιά μου*, θλίβομαι, στενοχωριέμαι πάρα πολύ: «σκίζεται η καρδιά μου σαν βλέπω την κατάντια αυτού του ανθρώπου». (Λαϊκό τραγούδι: *το βλέπει να γκρεμίζεται και η καρδιά του σκίζεται· από φίλους παρανόμους έμεινε στους πέντε δρόμους*)·

- *σκληρή καρδιά*, χαρακτηρίζει τον άπονο, το σκληρόκαρδο: «από τέτοια σκληρή καρδιά μην περιμένεις ούτε συμπαράσταση, ούτε άλλη βοήθεια». (Τραγούδι: *σκληρή καρδιά, γιατί να σ' αγαπήσω, ψεύτρα με γέλασες στο λέω και πονώ*)·

- *σπάραξε η καρδιά μου*, ένιωσα μεγάλο ψυχικό πόνο: «όταν τον είδα να κλαίει σαν μικρό παιδί πάνω στο φέρετρο του πατέρα του, σπάραξε η καρδιά μου»·

- *σπαρταρά η καρδιά μου*, ποθώ, λαχταρώ έντονα κάποιον ή κάτι: «κάθε φορά που βλέπω αυτή τη γυναίκα, σπαρταρά η καρδιά μου || σπαρταρά η καρδιά μου για ταξίδια»·

- *σπαρτάρισε η καρδιά μου*, **α.** κατατρόμαξα: «μόλις έφυγε τ' αυτοκίνητο απ' το δρόμο, σπαρτάρισε η καρδιά μου». **β.** ένιωσα έντονη χαρά ή συγκίνηση: «μόλις μου είπαν πως κέρδισα το λαχείο, σπαρτάρισε η καρδιά μου || καθώς αντίκρισα τέτοια ομορφιά, σπαρτάρισε η καρδιά μου». Από το ότι, όταν διατρέχει κανείς κάποιο κίνδυνο ή όταν νιώθει κάποια μεγάλη συγκίνηση, τότε πάλλεται έντονα η καρδιά του και οι παλμοί της παρομοιάζονται με το σπαρτάρισμα του ψαριού·

- *στάζει η καρδιά μου αίμα*, είμαι πολύ στενοχωρημένος, βασανίζομαι από δυσβάσταχτο ψυχικό πόνο. (Λαϊκό τραγούδι: *κι αν γελάω, είναι ψέμα, στάζει η καρδιά μου αίμα*)·

- *σταμάτησε η καρδιά του* ή *σταμάτησε να χτυπάει η καρδιά του*, πέθανε: «ένα ήρεμο βράδυ του χειμώνα σταμάτησε να χτυπάει η καρδιά του, αφού πρώτα πρόλαβε και είδε την προκοπή των παιδιών του»·

- *στην καρδιά της άνοιξης* (του καλοκαιριού, του φθινοπώρου, του χειμώνα), ακριβώς στο μέσο της άνοιξης (του καλοκαιριού, του φθινοπώρου, του χειμώνα): «βρισκόμαστε στην καρδιά της άνοιξης κι όλη η φύση φοράει την πολύχρωμη φορεσιά της || κάνει φοβερό κρύο, γιατί βρισκόμαστε στην καρδιά του χειμώνα». Είναι και φορές που της φρ. προτάσσεται το μέσο·

- *σφίγγεται η καρδιά μου*, **α.** κυριεύομαι από συναισθήματα οίκτου, θλίψης, λύπης: «σφίγγεται η καρδιά μου, κάθε φορά που σκέφτομαι πώς κατάντησε αυτός ο άνθρωπος!». **β.** φοβάμαι πάρα πολύ: «κάθε φορά που περνάω βράδυ έξω από νεκροταφείο, σφίγγεται η καρδιά μου»·

- *σφίγγω την καρδιά μου*, υπομένω αγόγγυστα κάποιον ψυχικό πόνο, κάνω υπομονή, προσπαθώ να φανώ ψύχραιμος: «όλα τα στοιχεία ήταν σε βάρος μου, αλλά έσφιξα την καρδιά μου και περίμενα να λάμψει η αλήθεια». (Λαϊκό τραγούδι: *θέλω την καρδιά να σφίξω, πέτρα πίσω μου να ρίξω και να φύγω*)·

- *τα φύλλα της καρδιάς*, βλ. λ. [φύλλο](#)·

- *τα χείλη δείχνουν*, αλλά η καρδιά δε δείχνει, λέγεται στην περίπτωση που τα λόγια ενός ατόμου δε συμβαδίζουν με τα αισθήματά του: «μην πιστεύεις που σου λέει πως σ' αγαπά, γιατί, απ' ό,τι μπορώ να καταλάβω, τα χείλη δείχνουν, αλλά η καρδιά δε δείχνει»·

- *την έχει βασίλισσα στην καρδιά του*, βλ. λ. [βασίλις](#)·

- *της καρδιάς το κλειδί ο λόγος το κρατεί*, πολλές φορές με τα λόγια που λέμε, επηρεάζουμε τα συναισθήματα κάποιου για κάποιον: «να εκφέρεις με περίσκεψη τη γνώμη σου για κάποιον και να θυμάσαι πως της καρδιάς το κλειδί ο λόγος το κρατεί»·

- το αντέχει η καρδιά σου να...! βλ. φρ. πώς το αντέχει η καρδιά σου να...(!):
- το βαστά η καρδιά σου να...! βλ. φρ. πώς το βαστά η καρδιά σου να...(!):
- το λέει η καρδιά του, είναι άφοβος, τολμηρός, ανδρείος, γενναίος: «δε φοβάται να τα βάλει με κανέναν, γιατί το λέει η καρδιά του». (Λαϊκό τραγούδι: *Μήτσο, ήσουν παλικάρι και με την μεγάλη χάρη· άσπρα τώρα τα μαλλιά σου, μα το λέει η καρδιά σου*).
- το μάτι βλέπει, στην καρδιά πιάνει φωτιά, πολλές φορές ο έρωτας ξεκινάει από την ωραία εμφάνιση και έπειτα επηρεάζει το αίσθημα: «ήταν τόσο όμορφη που μόλις την είδε ένωσε κεραυνοβόλο έρωτα γιατί, το μάτι βλέπει, στην καρδιά πιάνει φωτιά»· βλ. και φρ. από τα μάτια πιάνεται στα χείλη κατεβαίνει κι από τα χείλη στην καρδιά ριζώνει και δε βγαίνει·
- το χέρι της καρδιάς, βλ. λ. [χέρι](#).
- το 'χω βάρος στην καρδιά μου, βλ. λ. [βάρος](#).
- τον έβαλα στην καρδιά μου, τον συμπάθησα πάρα πολύ, τον αγάπησα: «είναι πολύ καλός άνθρωπος κι απ' την πρώτη στιγμή της γνωριμίας μας τον έβαλα στην καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *πάντα σε συλλογίζομαι, ντερβίση αμαξά μου, είσαι κουρνάζος, μάγκα μου, σ' έβαλα στην καρδιά μου*).
- τον έβγαλα απ' την καρδιά μου, έπαψα να τον αγαπώ, να τον συμπαθώ: «απ' τη μέρα που έμαθα πως με κατηγόρησε, τον έβγαλα απ' την καρδιά μου»·
- τον έκλεισα στην καρδιά μου, βλ. φρ. τον έβαλα στην καρδιά μου·
- τον έχω (μέσ') στην καρδιά μου, τον συμπαθώ πάρα πολύ, τον αγαπώ πολύ: «είναι τόσο καλός και τόσο ευχάριστος, που τον έχω μέσ' στην καρδιά μου απ' τη μέρα που τον γνώρισα». (Λαϊκό τραγούδι: *έγιναν γκρίζα τα μαλλιά κι ακόμα σ' έχω στην καρδιά μου*).
- τον πονά η καρδιά μου, ενδιαφέρομαι γι' αυτόν, πάσχω, υποφέρω, όταν του συμβαίνει κάτι κακό: «δικός μου άνθρωπος είναι και τον πονά η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *αχ, βρε Σοκιανή, Κουσαδιανή, η καρδιά μου σε πονεί*).
- τον σιχάθηκε η καρδιά μου, με αηδίασε με τη συμπεριφορά του: «είναι τόσο αισχρός άνθρωπος, που τον σιχάθηκε η καρδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *φύγε, γέρο, από κοντά μου, σε σιχάθηκε η καρδιά μου*).
- τον χαίρεται η καρδιά μου, βλ. φρ. τον χαίρεται η ψυχή μου, βλ. λ. [ψυχή](#).
- του άγγιξα στην καρδιά ή του άγγιξα την καρδιά, τον συγκίνησα βαθύτατα: «είμαι σίγουρος πως του άγγιξα την καρδιά με τη βοήθεια που του πρόσφερα»·
- του άνοιξα την καρδιά, τον έφερα σε καλή ψυχική διάθεση, τον χαροποίησα: «ήταν στενοχωρημένος, αλλά, μόλις του ανήγγειλα πως είχε εγκριθεί το δάνειό του, του άνοιξα την καρδιά || με δυο απανωτά πετυχημένα ανέκδοτα που του είπα, του άνοιξα την καρδιά»·
- του άνοιξα την καρδιά μου, του εκμυστηρεύτηκα τους πόθους μου, τα όνειρά μου ή τις ανησυχίες μου: «επειδή του εμπιστεύομαι απόλυτα, του άνοιξα την καρδιά μου»·
- του άνοιξα την καρδιά μου σαν πεπόνι Αργεϊτικό, του εκμυστηρεύτηκα τα πάντα σχετικά με μένα: «μου ενέπνευσε τέτοια εμπιστοσύνη, που του άνοιξα την καρδιά μου σαν πεπόνι Αργεϊτικό»·
- του 'δωσα το αίμα της καρδιάς μου, βλ. λ. αίμα·
- του κόβω την καρδιά, βλ. συνηθέστ. του κόβω το αίμα, λ. αίμα·

- του **ξερίζωσα την καρδιά**, που προξένησα μεγάλη στενοχώρια, μεγάλη θλίψη, μεγάλο πόνο: «μόλις του αποκάλυψα πως η κόρη του τα 'χει μπλέξει μ' έναν αλήτη, του ξερίζωσα την καρδιά»·
- του **σπάω την καρδιά**, τον κατατρομάζω, τον αφνιδιάζω και του προκαλώ αναστάτωση, φόβο: «του 'σπασα την καρδιά, μόλις πετάχτηκα ξαφνικά μπροστά του μέσ' στο σκοτάδι»·
- του **τσάκισα την καρδιά**, τον στενοχώρησα πάρα πολύ: «τον αποπήρα μπροστά στους γονείς του και του τσάκισα την καρδιά, γιατί καταντροπιάστηκε»·
- **τραβά η καρδιά μου**, βλ. φρ. **λαχταρά η καρδιά μου**·
- **τραγούδια της καρδιάς**, βλ. λ. [τραγούδι](#)·
- **τρέμει η καρδιά μου**, ανησυχώ, φοβάμαι πάρα πολύ μήπως συμβεί κάτι κακό: «τρέμει η καρδιά μου κάθε βράδυ μέχρι να επιστρέψουν τα παιδιά μου στο σπίτι || τρέμει η καρδιά μου μήπως γίνει κανένας πόλεμος»·
- **τρέχει η καρδιά μου αίμα**, νιώθω έντονο ψυχικό πόνο: «κάθε φορά που βλέπω την κατάντια αυτού του ανθρώπου, τρέχει η καρδιά μου αίμα». (Λαϊκό τραγούδι: *σκοτεινιάζει κι όλο βρέχει· **αίμ' απ' την καρδιά μου τρέχει·** δίχως αγκαλιά και χάδι πέφτω απ' τη γη στον Άδη*)·
- **τσακίζει η καρδιά μου**, στενοχωριέμαι πάρα πολύ, θλίβομαι: «κάθε φορά που βλέπω τα χάλια αυτού του παιδιού, τσακίζει η καρδιά μου»·
- **υγεία και καλή καρδιά!** βλ. λ. [υγεία](#)·
- **φαρμακώνεται η καρδιά μου**, νιώθω έντονη ψυχική πίκρα: «φαρμακώνεται η καρδιά μου σαν βλέπω νέα παιδιά να κυλούν στα ναρκωτικά»·
- **χαίρεται η καρδιά μου**, νιώθω μεγάλη χαρά, αγαλλίαση, ευφροσύνη: «χαίρεται η καρδιά μου όταν βλέπω την εγγονούλα μου». (Λαϊκό τραγούδι: *εγώ σε θέλω πένιλο να μου φοράς, κυρά μου, για να σε βλέπω, κούκλα μου, να **χαίρετ' η καρδιά μου***)·
- **χαλάσαμε τις καρδιές μας**, λογοφέραμε, μαλώσαμε, ψυχαθήκαμε: «πες ο ένας πες ο άλλος και για ένα πείσμα της στιγμής, **χαλάσαμε τις καρδιές μας**». (Λαϊκό τραγούδι: *δε θα 'ρθω πια στην Κοκκινιά, καμωματού ξανθειά μου, γιατί με τα αδέρφια σου **χάλασα την καρδιά μου***)·
- **χάλασε η καρδιά μου**, έχασα το κέφι μου, τη διάθεσή μου, στενοχωρήθηκα: «δε θα 'ρθω μαζί σας στα μπουζούκια, γιατί χάλασε η καρδιά μου μ' αυτές τις ανοησίες που είπε ο τάδε για μένα». (Λαϊκό τραγούδι: *λαχταρώ να σ' αγκαλιάσω και το νου μου ας το χάσω, έλα πάμε στον οντά μου, ναι μάτια μου, να σε σφίξω να σε λιώσω κι ό,τι έχω να στο δώσω, **μη χαλάσεις την καρδιά μου, ναι μάτια μου***)·
- **χαλώ την καρδιά μου**, θλίβομαι, στενοχωριέμαι: «δεν χαλώ την καρδιά για ψύλλου πήδημα». (Λαϊκό τραγούδι: *όσα κι αν μου πεις, του κάκου, τα μυαλά μου δε γυρνάς, τράβα, φύγε μακριά μου, **την καρδιά σου μη χαλάς***)·
- ... **χτυπά η καρδιά...**, βρίσκεται το κέντρο, είναι ο πυρήνας: «στην Αθήνα χτυπά η καρδιά της Ελλάδας || στη Θεσσαλονίκη χτυπούσε κάποτε η καρδιά του μπάσκετ || στο χρηματιστήριο χτυπά η καρδιά της οικονομίας μιας χώρας»·
- **χτυπά η καρδιά μου**, **α.** είμαι ερωτευμένος: «όλοι το 'χουν καταλάβει πως χτυπά η καρδιά μου για την τάδε». **β.** κατέχομαι, βασανίζομαι από έντονη ανησυχία, αγωνιώ πολύ για κάτι, καρδιοχτυπώ: «δεν μπορεί να καταλάβει πώς χτυπά η καρδιά μου, κάθε φορά που καβαλάει τη μηχανή του και τρέχει σαν τρελός!»·
- **χωρίς καρδιά**, χωρίς προθυμία, χωρίς ευχαρίστηση, χωρίς διάθεση, σχεδόν με το ζόρι: «τον κάλεσε ο άλλος να συμβιβαστούν, αλλά δεν ξέρω τι ακριβώς μπορεί να γίνει, γιατί πήγε χωρίς καρδιά»·

- ψυχράθηκαν οι καρδιές μας, βλ. συνηθέστ. χαλάσαμε τις καρδιές μας.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας